

Základní otázky

- Je společnost rozdělená na ty, kdo mají dobré postavení a ty, kdo mají špatné postavení?
- Jakou podobu má toto rozdělení?
- Jak velké rozdíly jsou mezi lidmi?
- Jakou má kdo šanci, že své postavení zlepší (zhorší)?
- Je společnost spravedlivá?

Třídy – Marx a Weber

Marx

kapitalisté

X

dělníci (proletariát)

*Postavení podle
vlastnictví kapitálu*

Weber

- Třídy (ekonomické postavení)
- Stavy (prestiž)
- Strany (spojení lidí se stejnými zájmy)

Marxovo třídní rozdělení

Dnešní obvyklé pojetí: majetek, moc, prestiž

Prestiž vybraných povolání

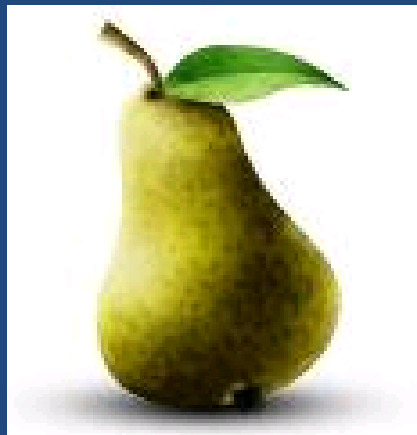
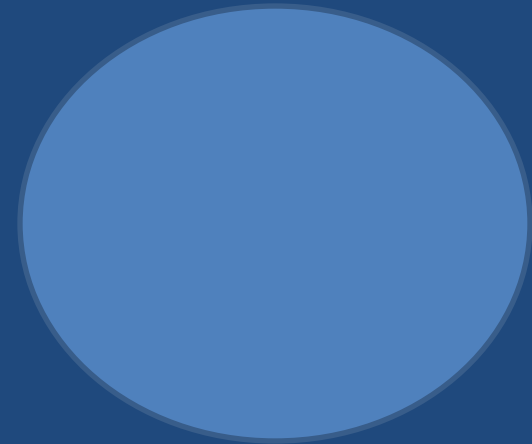
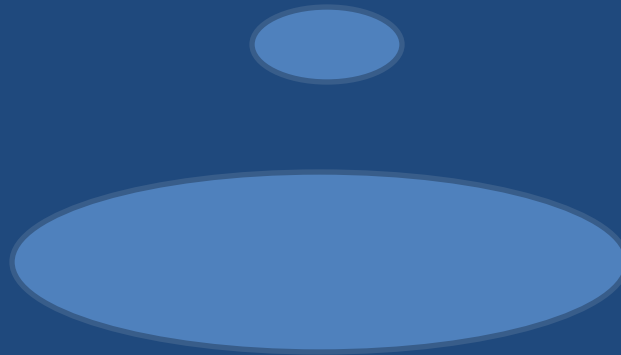
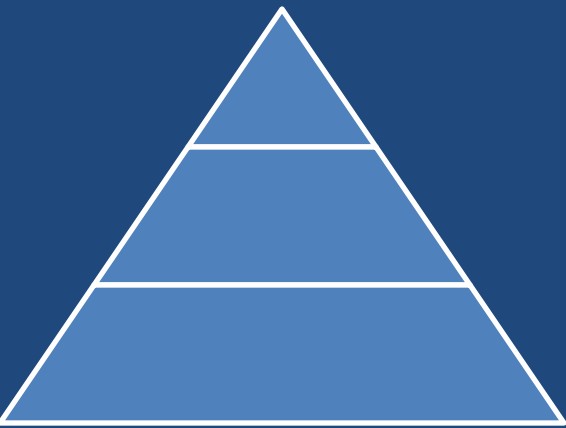
1.	lékař	89,5
2.	vědec	80,7
3.	učitel na vysoké škole	78,5
4.	učitel na základní škole	71,3
5.	programátor	66,3
6.	soudce	64,8
7.	projektant	64,1
8.	starosta	60,1
9.	manažer	59,4
10.	soukromý zemědělec	59,1
11.	profesionální sportovec	56,1
12.	novinář	54,4
13.	ministr	53,8

14.	účetní	53,5
15.	majitel malého obchodu	51,2
16.	truhlář	50,8
17.	opravář elektrospotřebičů	50,2
18.	bankovní úředník	50,2
19.	soustružník	47,7
20.	policista	47,6
21.	kněz	46,1
22.	voják z povolání	44,8
23.	sekretářka	43,7
24.	prodavač	42,8
25.	poslanec	39,9
26.	uklízečka	29,4

Konzistence statusu

- Postavení z hlediska různých dimenzí statusu si navzájem odpovídají
  - Vysoký příjem – vysoká moc - vysoká prestiž – vysoké vzdělání
  - Nízký příjem – nízká moc – nízká prestiž – nízké vzdělání

Ideální modely sociálních vrstev

Zhruba sociální rozvrstvení
současných moderních
společností

Střední třída

- **Stará střední třída**

- Samostatní podnikatelé, zemědělci, vlastní majetek umožňuje obživu

- **Nová střední třída**

- Nemanuální zaměstnanci, obvykle kvalifikovaní (lékaři, učitelé, úředníci, ...)

??? - rozzrůstá se?

- je něčím specifická?

- je zárukou stability?

Česká specifika

- - během komunismu destrukce elit a vytvoření nových, nicméně velmi rovnostářské (i v životním stylu)
- - komunistické elity opět destruovány.
- - neexistence „starých peněz“
- - vysoká sociální mobilita během transformačního období
- - silné strukturální přeměny statusového žebříčku
- - vzrůst nerovností – podle toho také hodnocení úspěšnosti transformace různé od různých spol. skupin

česká sociální struktura (Machonin)

- 8,5% vyšší vrstva odborníků, podnikatelů
- 2,3% nematuranti s vysokými příjmy
- 5,6% odborníci s jenom středními příjmy
- 24,3% statusově konzistentní střední vrstva
- 16,1% střední odborníci s nízkými platy
- 17,8% kvalifikovaní dělníci se středními příjmy
- 25,4% nekvalifikovaní s nízkými příjmy

Co ovlivňuje pozici člověka v sociálních vrstvách?

Sběrna námětů:

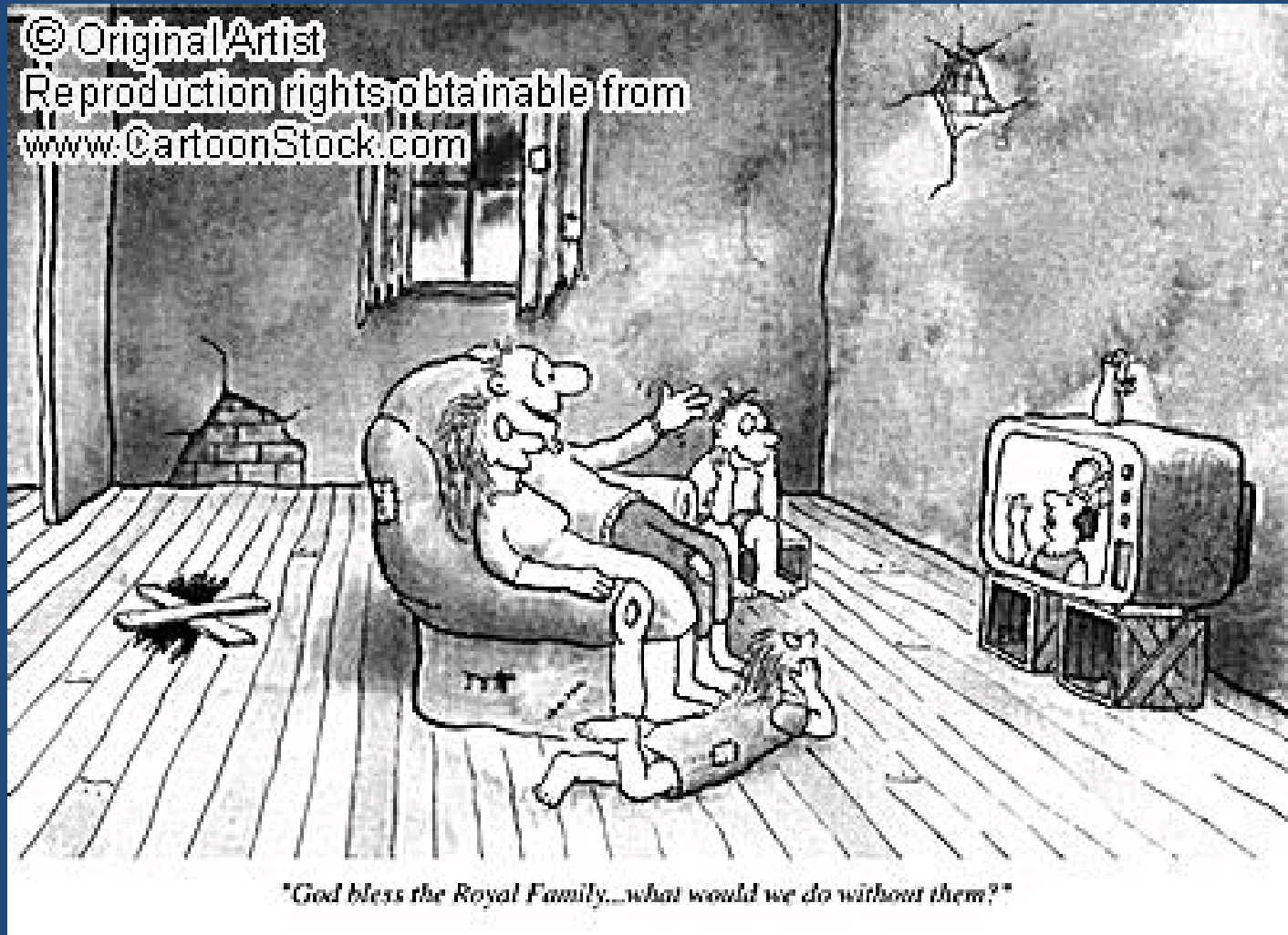
Meritokracie

- Postavení člověka určováno jeho výkonem (snaha a talent)
  - Je to spravedlivé
  - Je to efektivní

ALE: Je tomu opravdu tak?

- Kde není?

Legitimizace sociálních nerovností

Bůh žehnej královské rodině .... Co bychom si bez nich počali

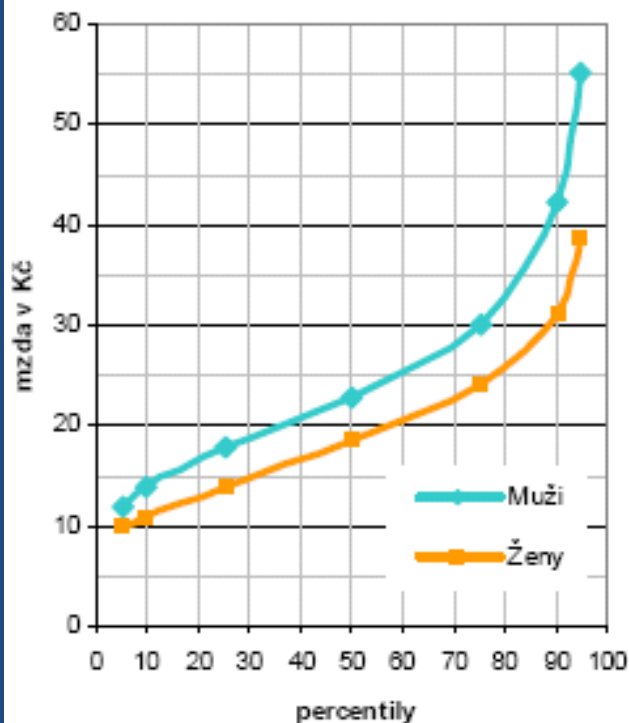
Další formy nerovnosti

- Rasová
- Genderová
- Věková

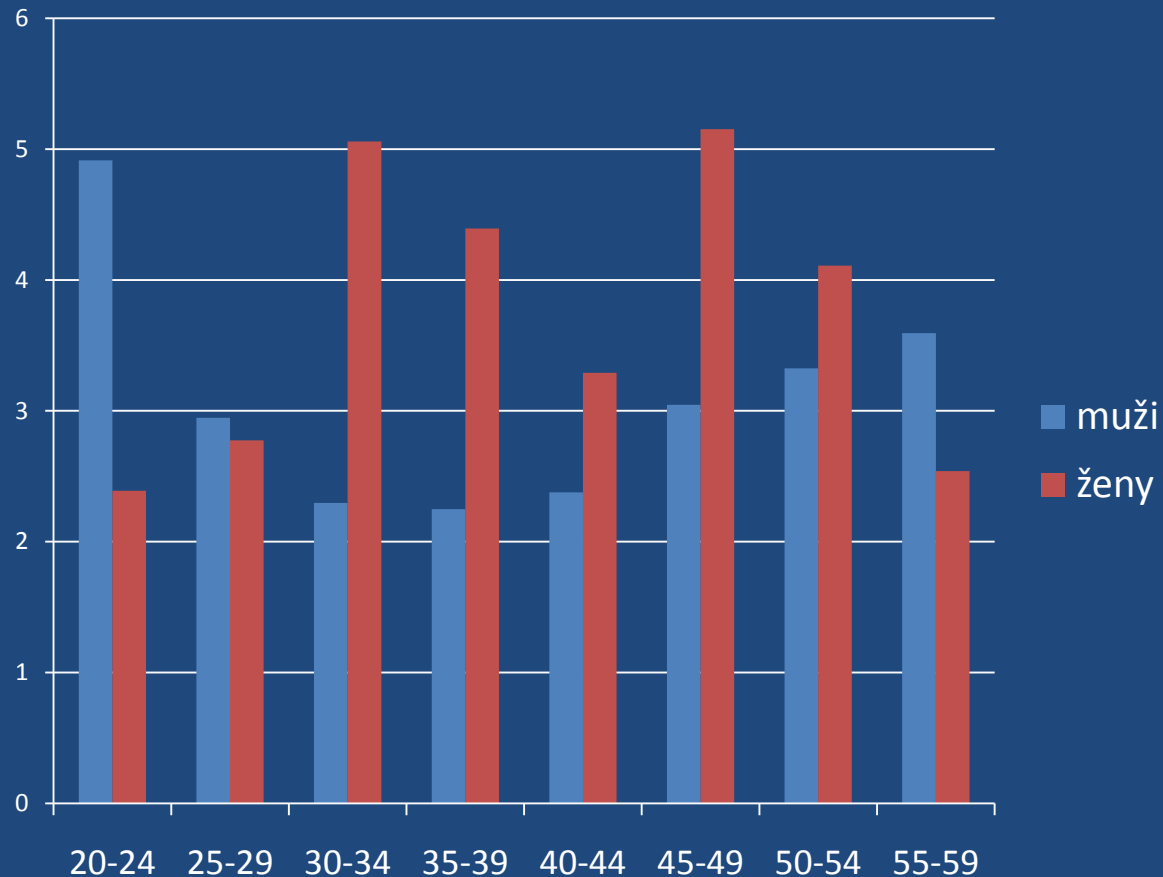
Příklady?

Věková a genderová nerovnost?

Distribuce mezd
v roce 2007 podle pohlaví

Nezaměstnanost podle věku a pohlaví

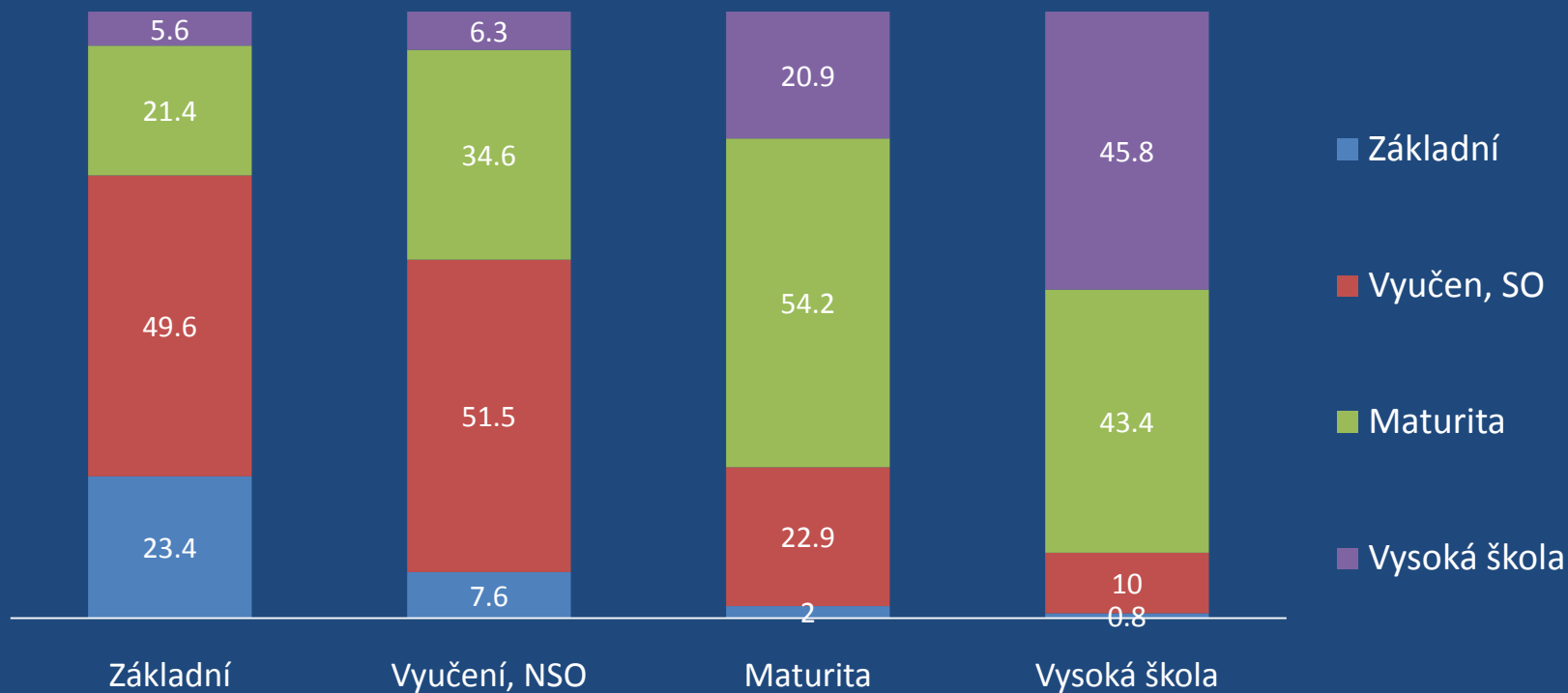
Sociální mobilita

- Pohyb osob mezi jednotlivými sociálními vrstvami
  - Intragenerační (během života)
  - Intergenerační (mezi generacemi)

  - Vzestupná
  - Sestupná

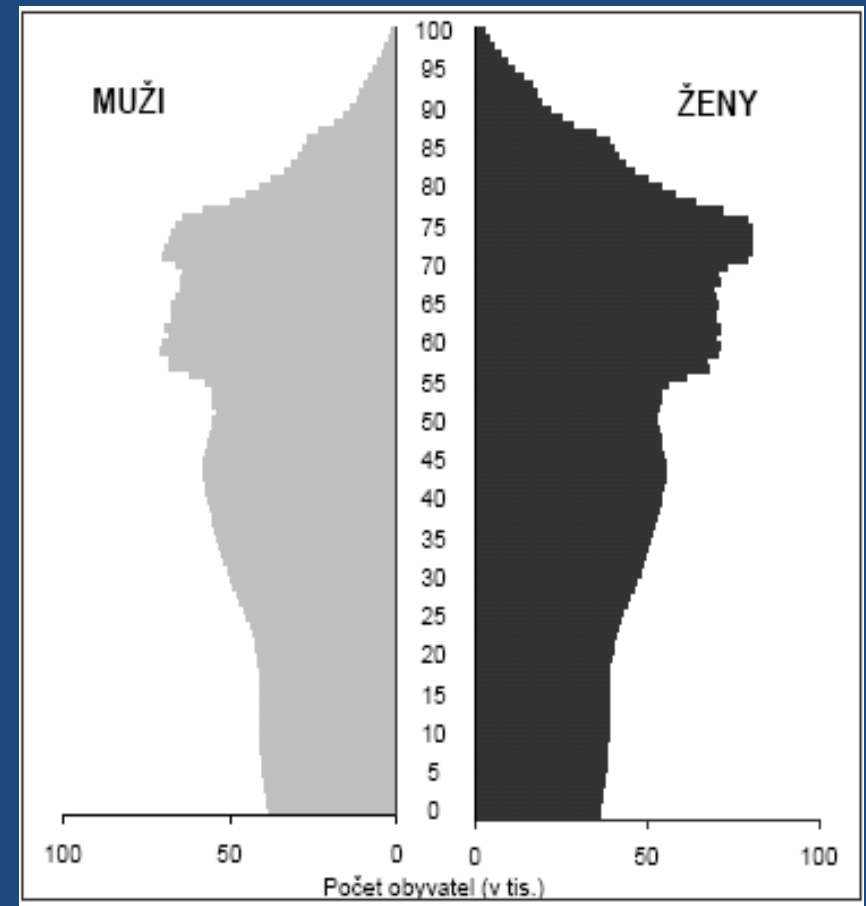
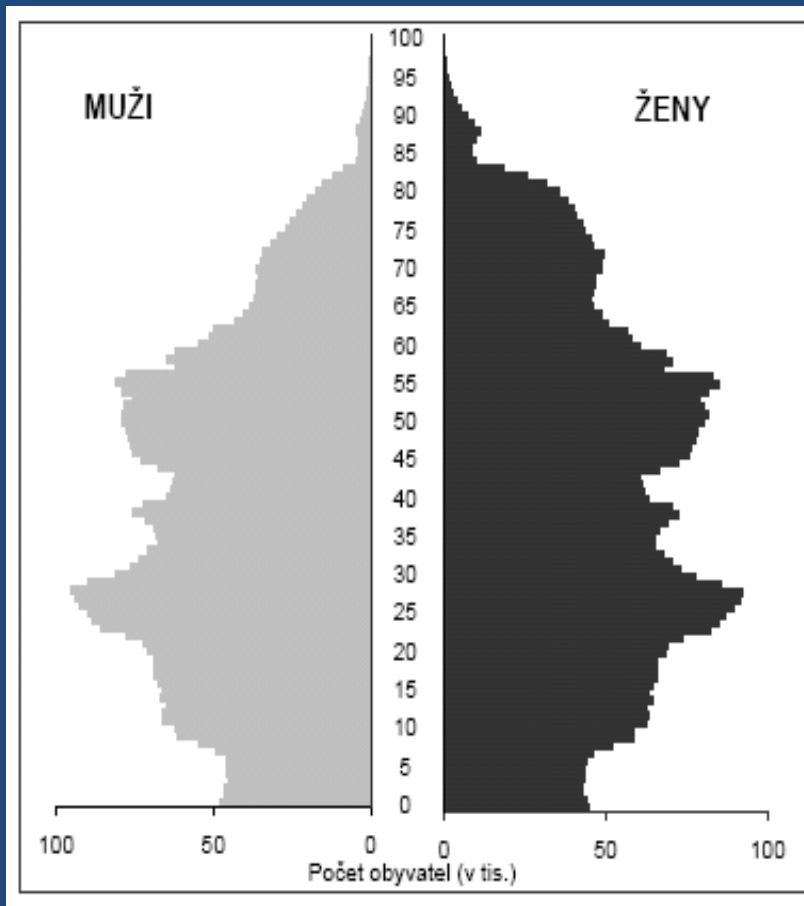

Sociální mobilita v ČR

Sociální mobilita ČR 1988-1999 (vzdělání)

Věková struktura ČR 2002 a 2050

Chudoba

- Absolutní
- Relativní

- Subjektivní
- Objektivní

Chudoba – definice EU

- Domácnost, jejíž příjem je menší než 60% průměrného příjmu
(Další členové domácnosti se počítají jen částečně)
- Česká republika z tohoto hlediska má chudobu velmi nízkou

Sociální inkluze a exkluze

- Exkluze: vyloučení z běžného života, resp. běžných práv členů společnosti
- Spojeno obvykle s:
  - Chudobou
  - Nezaměstnaností
  - Nízkým vzděláním
  - Etnickou příslušností
  - Zdravotním stavem

Vyloučené romské lokality:
http://www.esfcr.cz/mapa/int_CR.html

SOCIÁLNÍ DEVIACE

Sociální deviace

- Porušení normy

NORMA

- Statistický střed
- Obecné verbalizované pravidlo

Typy norem

- Zákonné
- Morální
- Skupinové

Co se stane, když se začne rozcházet zákonná norma s morální?

Proč lidé dodržují normy, i když je
to leckdy pro ně osobně
nevýhodné?

Sběrna námětů:

Dodržování norem

I. Sociální kontrola

- Mechanismus, jehož pomocí společnost zabraňuje porušování norem

II. Sdílení společných hodnot

- Člověk nemá vždy snahu jednat jen za účelem maximalizace vlastního zisku

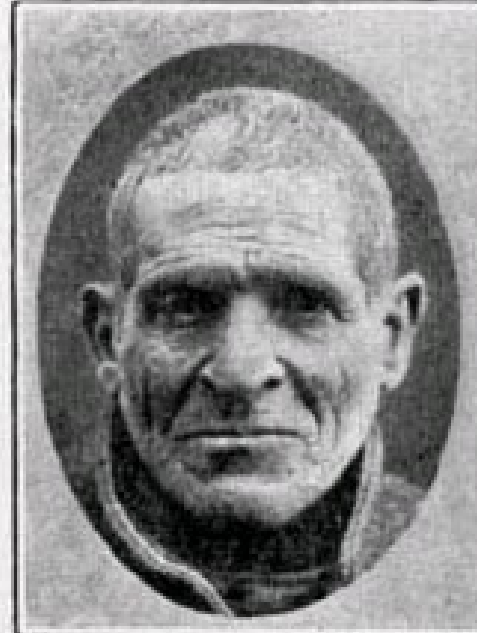
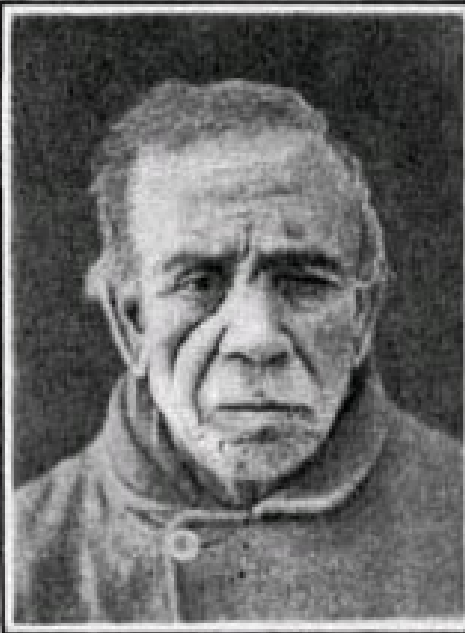
Teorie sociálních deviací

- Proč e někteří lidé (skupiny, celé společnosti) chovají deviantněji než jiné?
- Počátky:
  - Odchylky dány biologickou odlišností (Lombroso)

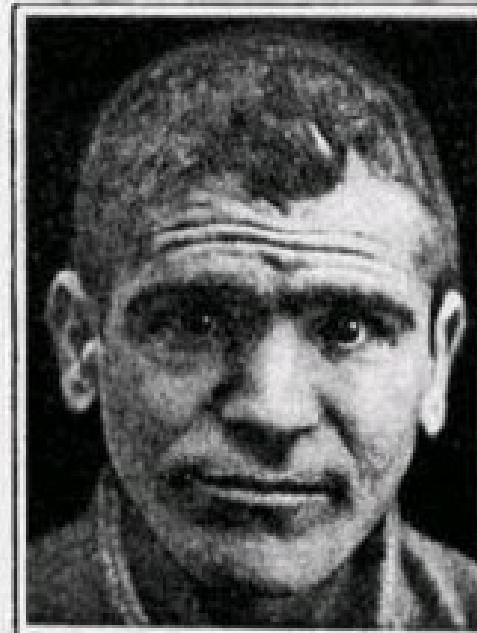
Te

cí

- 19. století
  - Předpoklad deviantní
  - Hledání příčiny
  - Exkurs do dějin psychiatrie
  - Jednání s příslušnými orgány
  - sklony k

osob) rozdílů

ského různé

Teorie vysvětlující deviaci odklonem od sdílených hodnot

- Anomie
  - Stav, kdy ve společnosti sdílené normy přestávají mít platnost
  - Durkheim – souvisí to s velkými celospolečenskými změnami
  - Merton – souvisí to s tím, v jaké pozici ve společnosti se člověk nachází

Rozvinutí teorie anomie

- Cloward a Ohlin
  - „i deviantní jednání se člověk musí nějak naučit“
    - Deviantně se chovají ti, kdo mají přístup k prostředkům, které jim to umožní (dovednosti, vybaven, kontakty)
    - Přístup k těmto „nelegitimním prostředkům“ je nutnou podmínkou rozvoje deviace.

- Teorie pracující s myšlenkou nízké sociální kontroly
  - Teorie racionální volby
    - Deviantní chování má stejnou logiku jako jakékoliv jiné, jde mu o maximalizaci osobního prospěchu
    - Snížení míry deviací lze dosáhnout zvýšením jejich ceny
  - Teorie rozbitých oken
    - Deviace vyplývají z pocitu, že veřejný prostor nepodléhá veřejné kontrole (pocit beztrestnosti)

Svébytný přístup – etiketizační teorie

- Člověk začíná jednat deviantně, pokud se to od něj očekává
- Rozlišení primární a sekundární deviace

Vývoj kriminality

